

LÄRARINSTRUKTION

Att handla på kredit och låna pengar

Syfte

Eleverna lär om kreditköp, olika typer av lån och innebörden av att låna pengar. De får lösa ett case och resonera kring fördelar och nackdelar med att handla på kredit.

Förberedelser innan lektionen

Skapa presentationsbilder som stöd till din genomgång.

Skriv frågorna till reflektionsövningen på en slide eller blädderblock.

Inled lektionen i helklass | 10 min

Berätta kort om vad det innebär att bli myndig och att man till exempel kan ingå avtal och ta egna köpbeslut. Beskriv därefter följande scenario:

Det är fredag kväll. Amir, 18-år sitter hemma och scrollar på mobilen och upptäcker att jackan han bevakar är nedsatt 50 %, men bara i kväll. Amir har 300 kr på kontot. Jackan kostar 899 kr. Tydligt behöver man inte betala hela beloppet på en gång. I annonsen står: Köp nu – betala om 30 dagar!

Be eleverna att parvis resonera om vad de hade gjort i samma situation och varför. Ta upp några av parens resonemang i helklass. Avsluta sedan med att tydliggöra att man handlar på kredit om man köper jackan och betalar senare och att det kan leda till problem.

Undersökningar visar unga personer i högre grad än andra riskerar tidiga betalningsproblem när de använder fakturor samt kort- och kontokrediter för att betala för varor och tjänster. Betalningsproblem kan bero på att unga låntagare har en mer osäker ekonomi eller är mindre vana att hantera räkningar.

Källa: Finansinspektionen 2022

Kreditköp och olika typer av lån | 30 min

Gör en genomgång i helklass.

Ett lån är att få tillgång till pengar som man måste betala tillbaka. Lånar du pengar måste du ofta betala olika kostnader för att låna som exempelvis ränta, enligt de villkor som du godkänt. Det innebär att det blir dyrare än om du betalar direkt.

Att handla på kredit

Ett kreditköp är ett köp där man inte betalar direkt. Du kanske till exempel väljer att betala med faktura, avbetala eller delbetala. Betalningen finansieras av pengar du lånar av en kreditgivare. Missar du att betala på lånet kan du få avgifter för förseningen. Då växer kostnaden snabbt för det du ska betala. Det gäller även när du betalar med faktura. Har du inte råd att betala nu kanske du inte har råd att betala sen heller? Ställ dig frågan om du vänta lite och istället spara ihop till det du ska köpa. Och är det värt den extra kostnaden som ett lån ger under en tid framöver?

Exempel

En obetald telefonräkning kan bli dyr

En obetald räkning kan bli dyr	Belopp
Telefonräkning	600 kr
Påminnelseavgift	60 kr
Inkassoavgift	180 kr
Ansökan om betalningsföreläggande	300 kr
Ombudsarvode	380 kr
Grundavgift vid verkställighet	600 kr
Slutsumma med alla avgifter	2 120 kr

Tips

I Konsumentverkets lektionsbank hittar du lektionen Att betala en faktura. Lektionen tar upp vad en faktura är och konsekvenserna av att inte betala i tid. Eleverna får också reflektera kring strategier för att hålla koll på betalningar.

Olika typer av lån

- Bolån: Lån med säkerhet (bostaden).
- Studielån: Lån med låg ränta och lång återbetalningstid.
- Privatlån: Ett privatlån är inte knutet till ett visst objekt. Du lämnar ingen säkerhet för lånet, som du gör med en bostad eller bil. Därför är räntan oftast högre.
- Konsumtionslån: Det finns många olika namn på lån för konsumtion, till exempel privatlån, kreditkort eller snabb lån. Oavsett vad lånet heter är det viktigt att läsa villkoren, så man förstår vad lånet innebär och vad det kostar.

Vad är snabblån?

Snabblån handlar om ett lån med ett relativt litet belopp. Det betalas ut snabbt och ska ofta betalas tillbaka inom 30 dagar. Det finns flera typer av lån som är ungefär samma sak:

- snabblån
- sms-lån
- mikrolån
- telefonlån
- internetlån
- korttidskrediter.

Man betalar både en avgift när man tar lånet och hög ränta på lånet. Många snabblån och kortkrediter kan bli väldigt dyra. Alla som marknadsför kreditavtal måste tydligt ange att ett lån kostar pengar.

Upplysningen ska innehålla nedan symbol och text:

Att låna kostar pengar!

Om du inte kan betala tillbaka skulden i tid riskerar du en betalningsanmärkning. Det kan leda till svårigheter att få hyra bostad, teckna abonnemang och få nya lån. För stöd, vänd dig till budget- och skuldrådgivningen i din kommun. Kontaktuppgifter finns på konsumentverket.se.

Vad kostar ett lån?

Kostnader som ett lån ofta medför:

- ränta,
- amorteringar,
- andra avgifter, som avavgifter.

Effektiv ränta

Att jämföra kostnader för ett lån kan vara svårt. Om du ska låna pengar ska alltid information om effektiv ränta framgå i erbjudandet. Effektiv ränta är ett jämförelseverktyg som visar den totala kostnaden för lånet uttryckt som en årsränta. Det finns nämligen lån som annonseras som räntefria men som har andra avgifter kopplade till sig, som då fångas in av begreppet effektiv ränta.

Kreditkostnad

Den totala kostnaden för lånet kallas kreditkostnad. I kreditkostnaden ska avavgifter, uppläggningskostnad och ränta ingå.

Ett snabblån kan bli dyrt

I Lånekalkylen på konsumenternas.se kan man se hur mycket ett lån kostar, både per månad och totalt tills lånet är slutbetalt. Projicera verktyget för klassen. Välj om du vill skriva in det fiktiva exemplet nedan och visa för eleverna eller om du vill låta dem använda och fylla i verktyget på egen hand. Använd exemplet med Amir som ville köpa en jacka och fyll i:

- Lånebelopp: 1 000 kronor
- Ränta: 23%
- Amorteringstid: 2 månader
- Typ av lån: rak amortering
- Betalningstillfällen: månadsvis
- Uppläggningsavgift: 150 kronor
- Aviavgift: 40 kronor.

Den totala lånekostnaden visas nu i verktyget.

[Till lånekalkylen på konsumenternas.se](#)

Ställ frågan till klassen: Varför tror ni att vissa lån har mycket högre ränta än andra?

Facit: Räntan på lånet beror på långgivarens bedömning av risken att låna ut pengar till personen. Risken baseras på personens återbetalningsförmåga och vilken säkerhet personen kan erbjuda för lånet. Ju bättre dessa faktorer är, desto lägre kan räntan bli. Räntan betalas vanligtvis i slutet av varje månad eller kvartal.

Fortsätt genomgången.

Kreditprövning

Kreditgivaren ska alltid göra en kreditprövning. Då kontrollerar de att du har ekonomiska möjligheter att betala. Kreditgivaren kontrollerar ofta detta genom att ta en kreditupplysning. En kreditupplysning är information om bland annat din ekonomi. Kreditupplysningsföretag tillhandahåller kreditupplysningar. Om man ansöker om många lån kommer flera kreditupplysningar att registreras på dig. Det kan innebära att personen får en lägre så kallad kreditvärdighet. En lägre kreditvärdighet kan göra att kreditgivarna blir tveksamma till att låna dig pengar.

Fördelar med att handla på kredit

När du betalar på kredit kan du få det du beställer först och betala senare. Det kan vara en säkerhet för dig om företaget inte levererar varan eller tjänsten, eller om varan är trasig när du får den.

Om du handlat på kredit och sedan av någon anledning får ett krav mot företaget har du också en säkerhet. Det kallas invändningsrätt och betyder att du kan ställa samma krav på kreditgivaren som på företaget. Ett exempel är om du betalat en resa med kreditkort och något händer med resan som ger dig rätt att få pengar tillbaka. Då kan du begära pengarna från kreditgivaren istället, om researrangören inte betalar dig.

Nackdelar med att handla på kredit

Som jag talat om finns också en baksida med att betala på kredit. Ofta tillkommer det olika kostnader som gör att det blir dyrare än att betala direkt. Uppläggningskostnad och ränta är ett exempel på sådana kostnader.

Eftersom du lånar pengar kan det också innebära att du köper för mer än du klarar av att betala. Allt fler e-handlar och väljer att delbetala sina köp. Och när krediten numera bara är ett snabbt klick bort har det gjort att fler får skulder. När du betalar på kredit bör du alltså ha koll på att du verkligen kan betala kostnaden för varan, samt extra kostnader för själva krediten.

Reflektionsövning | 🕒 10 min

Be eleverna reflektera kring frågorna.

Ha sedan ett samtal i helklass.

1. När kan det vara nödvändigt att låna pengar?
2. Varför tror du att företag erbjuder möjligheten att handla på kredit?

Vad ska Hanna göra? | 🕒 20 min

Caseuppgift i grupp.

Dela in klassen i små grupper och läs sedan upp caset:

Hanna är 21 år och har flyttat till en egen hyreslägenhet. För ett par månader sedan bokade hon en weekendresa utomlands tillsammans med några vänner. Hon betalade resan genom att ta den på avbetalning via ett reseföretag. Hanna jobbar som timvikarie. Nu har hon varit sjuk i två veckor och inte kunnat arbeta – vilket innebär att hon inte har tillräckligt med pengar för att betala månadens räkningar. Dessutom har hon fått betalningspåminnelser för mat som hon har fått levererad vid ett par tillfällen. I sitt flöde på sociala medier ser hon en annons:

“Få 30 000 kr direkt – inga krav på fast jobb! Ansök på 2 minuter.”

Hanna funderar på att ta snabblånet för att klara månaden.

Be grupperna att lösa caset med hjälp av frågorna nedan och sammanfatta svaren i punktform:

- a) Nämn orsaker till att Hanna har hamnat i en ekonomiskt svår situation?
- b) Vilka risker finns med att ta snabblånet? Vad skulle kunna hända längre fram?
- c) Har Hanna några andra alternativ än att ta ett snabblån? Vad hade du gjort i hennes situation?
- d) Vad skulle Hanna kunna göra framöver för att få en mer stabil ekonomi?

Avsluta övningen med att låta 2–3 par dela vad de kommit fram till. Lyft gärna olika perspektiv: kortsiktig lösning vs långsiktiga konsekvenser.

Facit

- a) Hanna har levt över sina tillgångar och har dessutom en osäker inkomst. Det betyder att hon är extra sårbar för oförutsedda händelser om till exempel sjukdom.
- b) Hennes inkomster är fortsatt osäkra med risk för att hon inte har råd att betala tillbaka lånet och får en betalningsanmärkning.
- c) Hon kan kontakta företagen hon är skyldig pengar och fråga om det går att få en avbetalningsplan. Det är också möjligt att hon kan arbeta fler timmar eller söka ytterligare ett jobb.
- d) Hon behöver spara till en buffert och anpassa sina utgifter till sin inkomst.

Avslutning | ⌚ 5 min

Idag har vi gått igenom olika typer av lån, vad de kostar och vad som kan vara bra respektive dåligt med att låna pengar. I slutänden ska lånet betalas tillbaka så det gäller att få ekonomin att gå ihop. Att ta ett lån innebär att ha koll på villkoren för lånet, oavsett om det gäller är att betala på faktura, med kreditkort eller att ta ett större lån.

Exit: Vad är en sak du har lärt dig idag som du tycker att alla borde veta om att låna eller handla på kredit?

Tips

Har man svårt att få ekonomin att gå ihop kan man ta hjälp av kommunens budget- och skuldrådgivare. Alla kommuner måste ge ekonomisk rådgivning till personer med skulder. Det står i lagen. Rådgivningen kostar inget.

[Hjälp med ekonomin hos kommunens budget- och skuldrådgivning](#)